

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

17 (14)

1997. gada 27. oktobris

Sabiedrībai iāzina patiesība: Latvijas zinātne iet bojā

Uzskatām par nepieciešamu brūdināt sabiedrību, ka Latvijā pakāpeniski tiek radīti apstākļi, lai valsts ar augstu intelektuālo potenciālu kļūtu par mazizglītotu darbaspēka zonu, kura nespēs pati kontrolēt savas suverenitātes nosacījumus. Ar gandrījumu konstatējam pozitīvās tendences Latvijas tautsaimniecības atvelejošanā, taču, tāpat kā visā pasaulei, arī Latvijas tautsaimniecība nevar attīstīties bez zinātņu ietilpīgas ražošanas. 1990. gadā izdevumi zinātnei un tehnoloģiju izstrādei Latvijā bija 1,6% no lekzemes kopprodukta un šajā zinātņu Latvija daudz neatpalika no attīstītām Eiropas valstīm, taču 1997. gadā šīs rādītās jau ir aptuveni četrās reizes zemāks. Reālais kritums ir vēl levojamāks, jo Latvijas lekzemes kopprodukts šajā laikā ir samazinājies gandrīz divas reizes.

Zinātnes krize Latvijā pašlaik tiek mērķtiecīgi padzījāta. Valdība sagatavotā un Saeimai iesniegtajā 1998. gada budžeta projektā zinātnes finansējuma īpatvars pret lekzemes koproduktu un valsts izdevumiem joprojām krītās. Valdība plāno, ka patēriņa cenu indeksa pieaugums 1998. gadā būs aptuveni 7% un valsts kopbudžeta izdevumi faktiskajās cenās 1998. gadā parādīs 6,7% salīdzinot ar 1997. gadu, bet valsts finansējumu zinātniskajai darbībai plānots palielinātikai par 0,5%. Un tas noflik apstākļos, kad jau iepriekšējo valdību darbības rezultātā valsts finansējums zinātnei Latvijā ir kļuvis par vienu no zemākajiem Austrumeiropā [skaf. tabulu].

Šāda valdības politika ir novedusi pie tā, ka augstskolu beidzējiem akadēmiskā karjera vairs nešķiet pievīcīga un zinātnieku vidējais vecums Latvijā jau ir pieaudzis līdz 55 gadim, bet gandrīz puse akadēmiskā personāla ir vecāki par 50 gadiem. Tuvāko piecu gadu laikā aptuveni piektā daja augstskolu akadēmiskā personāla pārsniegs pensijas vecumu. Daudzās nozarēs jau šobrīd nav pieleikoši daudz kvalificētu pretendēnu uz augstskolu docējām vakācēm, par ko liecina nupat notikušās Latvijas Universitātes profesoru vēlēšanas, kurās 23 profesoru amatām [no deviņdesmit] neizdevās atrast piemērotas kandidatūras.

Pāreizējais zinātnes finansējuma apjoms neajauj augstskolām un zinātniskajām iestādēm legādāties mūsdienīgu aparātūru, un studentu apmācībā tiek izmantota fiziski un morāli novecojusi aparātūra, nekvalitatīvi reaģenti, augstskolām un institūtiem pieleikoši līdzekļu zinātnisko žurnālu un literatūras iegādei. Pastātinoties universitāšu un zinātnisko iestāžu materiālai bāzei, to darbinieku kvalifikācija un augstskolu speciālistu sagatavības līmenis strauji pazemināsies. Ja netiks likvidētas pāreizējās disproporcijas starp darba samaksu zinātniekim un docējiem, no vienas pusēs, un ierēdiem, no otras pusēs, un, ja netiks nodrošināti zinātniskās darbības normāli priekšnoteikumi, Latvijas augstskolas nebūs spējīgas kvalitatīvi sagatavot speciālistus un tie būs jāmāca ārzemēs. Šī procesa sekas jau ir vērojamas, un visdrī-

ATKLĀTA VĒSTULE LATVIJAS SABIEDRĪBAI, LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAI UN MINISTRU KABINETAM

zākajā laikā tās īpaši krasī izjuīs vispārizglītojošas skolas, tautsaimniecība, pārvalde un sabiedrība kopumā.

Latvijas zinātnieku pētījumu ekonomisko vērtību raksturo tas, cik lielā mērā tie piesaista ārpusbudžeta līdzekļus. Pat uz fundamentālēm un humanitārēm pētījumiem orientētie bijušie Latvijas Zinātņu akadēmijas institūti aptuveni 30% no līdzekļiem iegūst, slēdzot līgumus ar Latvijas iestādēm vai juridiskajām personām, un ap 10%, slēdzot konfraktus ar ārvalstu juridiskajām personām. Tā kā mūsu zinātnisko laboratoriju aprīkojums arvien vairāk atpaliek no starptautiskajām prasībām, tad arī zinātnieku un docējām iespējas saņem Latvijas uzņēmējsabiedrību un starptautisko organizāciju finansējumu ar katru gadu samazinās. Latvijā tiek radīti nosacījumi, lai zinātnei un izglītībai kļūtu starptautiski konkurētspējīga.

Nepieciekoši tiek nodrošināta tādu speciālistu sagatavošana, kuri spējīgi veikt eksperītu funkcijas. Līdz ar to jau tuvākajā laikā valdībai būs jātērē vēl levojamākai līdzekļi ārziņu speciālistu darba apmaksai. Zinātnes konkurētspējas kritums visnelabvēlīgākajā kārtā ietekmē arī Latvijas tautsaimniecības attīstības iespējas. Nepieciekama finansējuma apstākļos nav iespējama latviešu valodas, vēstures un kultūras vērtību saglabāšana un attīstīšana. Šīs tendences ir īpaši uzskatāmas uz Igaunijas un Lietuvas fona, var konstatēt, ka šajā jomā Latvija stabili slīd uz pēdējo vietu Baltijas valstu vidū.

Latvijā praktizētā izglītības un zinātnes politika neielicina par valdības vēlēšanos un gaivību iestādēs Eiropas Savienībā. Tādēļ mēs uzskatām par nepieciešamu pievērst arī ES lēmējinstitūciju uzmanību tam, ka valdība nenodrošina nosacījumus Latvijas augstākās izglītības un zinātnes saglabāšanai un attīstībai, ka Latvijā netiek saglabāti nosacījumi, lai zinātnei varētu pildīt savas sociālās un ekonomiskās funkcijas. Attiecīgās memorāndi tiek gaivots lesniegšanai ES komisijām.

Aicinām Latvijas sabiedrību izvērtēt valdības koalīciju veidojošo partiju solījumu atbilstību to reālajai politikai. Valdības koalīciju veidojošas partijas [Tēvzemei un brīvībai / LNNK, DP Saimnieks, Latvijas ceļš, LZS / KDS], un to parīju pārstāvji, kuri pēdējā laikā pārmaiņus vadijuši vai vada izglītības un zinātnes [M. Grīnblats, J. Celmiņš] un Finansu ministriju [A. Kreituss, R. Zile], nav izrādījuši vēlmi konstruktīvi risināt ar augstāko izglītību un zinātni saistītās problēmas.

Tēvzemei un brīvībai un Saimnieks priekšvēlēšanu laikā parakstīja vienošanos ar Latvijas Zinātņu akadē-

miju par savu atbalstu zinātnes attīstībai, ko pēc tam nepildīja. Šādu valdības koalīciju veidojošo partiju politiku nevar izskaidrot tikai ar finansiālēm iemesliem, jo zinātnes finansējuma palielinājums nevarēja un nevar būtiski ietekmēt valsts budžeta kopējo situāciju [pašreiz zinātnes finansējums sastāda tikai aptuveni 0,6% no valsts kopbudžeta izdevumiem].

Aicinām Latvijas sabiedrību izvērtēt, vai valdības atliekmes pret zinātni un valsts zinātnes politika atbilst Eiropas tradīcijām un prasībām un vai tā saskan ar valdības paziņojumiem un Latvijas gaivību integrētās Eiropas Savienībā. G. Krasta vadītās valdības Deklarācijā par Ministru kabineta lecerēto darbību ir plānots «izvērtēt iespēju palielināt finansējumu zinātnē», taču valdība nav pat izrādījusi vēlmi pildīt savus solījumus, kaut gan tai tika iesniegti zinātnieku darbības un iestāžu priekšlikumi.

Tas viss izraisa dziļu neizprātni un bažas mūsu infiģēšanai. Apzinoties, ka tālejošu ekonomisko, politisko un sociālu pārvērtību ceļā ir vienīgā Latvijas nākotnes alternatīva, uzskatām par bīstamu, ja šajā gaitā Latvija zaudē tādu izcilu nacionālās nozīmes vērtību kā zinātne.

AIVARS TABUNS, Latvijas Zinātnes padomes priekšsēdētājs, **JĀNIS STRADINĀS**, LZA viceprezidents, **IVARS KALVIŅĀS**, Latvijas Ķīmijas biedrības prezidents, **TĀLIS MILLERS**, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents, **JURIS ZAKIS**, LU rektors, **JURIS EKMANIS**, LZA viceprezidents, **ELMĀRS GRĒNS**, LU Senātā priekšsēdētājs, **HENRIKS ZENKEVIĀCS**, LZA korespondētājloceklis, **IVARS KNĒTS**, RTU zinātņu prorektors, **VALDIS BĒRZIŅĀS**, LZA korespondētājloceklis, **JĀNIS FREIMANIS**, LZA īstenais loceklis, **MAIJA KOLE**, Filozofijas un socioloģijas institūta direktore, **ANDRIS CAUNE**, LU Latvijas vēstures institūta direktors, **JANĪNA KURSĪTE**, LZA korespondētājloceklis, **VILNIS ZARIŅĀS**, LZA korespondētājloceklis, **EDĪTE BIRĢELE**, LLU profesore

TABULA

Izdevumi zinātniskās darbības nodrošināšanai (attiecībā pret valsts lekzemes kopprodukta %)*

Slovēnija	1,55%	Igaunija	0,70%
Čehija	1,21%	Rumānija	0,68%
Slovākija	1,04%	Bulgārija	0,62%
Polija	0,80%	Lietuva	0,50%
Ungārija	0,78%	Latvija	0,45%

* Tabula veidota pēc Eiropas Komisijas datiem par Austrumeiropas valstu gaivību iestādēs Eiropas Savienībā (Agenda — 2000).

CENTRĀL- UN AUSTRUMEIROPAS ZINĀTNES AKADEMIJAS PĀREJAS PERIODĀ

Košice [Slovākijā] no 27. līdz 30. septembrim notika starptautiskā darba sanāksme «Akadēmijas pārejas periodā: zinātnes un sabiedrības pārveide». Šī bija otrā tāda veida apspriede pēdējo gadu laikā. [Iepriekšējā notika 1995. gada aprīlī Rumānijā.] Šajā apspriedē piedalas pārstāvji no Centrāl- un Austrumeiropas valstu zinātņu akadēmijām, kā arī dažu Rietumvalstu akadēmiju un starptautisko organizāciju pārstāvji. Faktiski šo apspriežu galvenais mērķis ir apmainīties ar pieredzi un pārrunāt galvenās problēmas, kuras jārisina akadēmijām pārveides gaitā. Košies sanāksmē kā galvenās problēmas bija izvirzītas šādas: nacionālo akadēmiju misija; pētniecība akadēmijās, jauno zinātnieku profesionāla sagatavošana; akadēmiju un universitāšu attiecības; zinātnes starptautiskā integrācija un kooperācija.

Ja īsumā gribam raksturot pāreizējo situāciju Centrāl- un Austrumeiropas valstu zinātņu akadēmijās, tad acīmredzot lielākā daļa ir pārvarējušas galvenās pārejas grūtības un kaut cik stabilizējušās. Bet tālākās attīstības modeļi ir dažādi. Baltijas valstu akadēmiju bijušie institūti ir ieguvuši pašstāvību, citiem vārdiem, akadēmijām

vairs nav institūtu. Čehijas Republikas Zinātņu akadēmijā turpēsim nav vairs akadēmijas loceklju. Ungārijas Zinātņu akadēmijā galvenais pārvaldes orgāns ir kop-sapulce, kurā neakadēmiskajiem vēlētiem pārstāvjiem [no institūtu zinātnieku vidus] ir vairāk balsu nekā pārī akadēmijas locekljiem. Vairākas akadēmijas pasvītroto faktu, ka viņas tagad ir zinātnieku biedrības (angļu termins — learned society).

Viens no apspriedes centrālēm jautājumiem bija akadēmiju un universitāšu attiecības. Šajā ziņā būtiska ir Latvijas pieredze, par kuru referēja LZA prezidents T. Millers. Apspriedes dalībnieku lielu interesu izraisīja institūtu un universitāšu integrācijas reālā gaita Latvijā, kā arī pieredze ar valsts profesoru vēlēšanām. Lielo valstu — Polijas, Krievijas, Ukrainas zinātņu akadēmijas augsta prestiža augstskolu tipa mācību iestādes veido pie saviem vadošiem zinātniskiem institūtiem.

Sanāksmē pieņēma paziņojumu, kas tiek publicēts šajā avīzes numurā.

J. KRISTAPSONS

STARPTAUTISKĀ DARBA SANĀKSME «AKADEMIJAS PĀREJAS PERIODĀ: ZINĀTNES UN SABIEDRĪBAS PĀRVEIDE», KOŠICE, 1997. GADA 27.—30. SEPTEMBRIS

17 nacionālo akadēmiju pārstāvji vienojas pieņemt sekojošu

PAZINOJUMU

Zinātnei ir būtiska loma cilvēces nākošnē. Akadēmijām ir īpaša atbildība par līdzsvarotu zinātnes attīstību visās tās jomās. Tās aptver pētniecisko darbu, padomdevēja funkcijas, starptautisko sadarbību, informācijas izplātni un jaunu pētnieku apmācību.

Akadēmijas turpina uzsvērt pētnieciskā darba un izglītības vienotību, kas kalpo par pamatu turpmākam sabiedrības un kultūras uzplaukumam un attīstībai, ieskaitot sabiedrības izprātni par zinātnes lomu tajā. Akadēmijas ir gaivavas palīdzēt valdībām sabiedrības problēmu risināšanā.

Košice, 1997. gada 30. septembris

PAR JAUNIEVĒLĒTO LZA LOCEKĻU KANDIDATŪRU IZVĒRTĒŠANU 1997. GADA NOVEMBRA VĒLĒŠANĀM

Atšķirībā no iepriekšējos gados notikušajām jaunu LZA loceļu vēlēšanām, 1997. gada vēlēšanām ir sekjošas īpašības. Pirmkārt, zinātnu nodalai proporcionālai veidošanai pieņemts princips — jaunos LZA īstenos loceļus [akadēmikus] vēlēt nevis kopējā konkursā, kā līdz šim, bet atbalstoši zinātnu nodalai profīlam, pareizot kafrāi nodalai noteiktu vakanču skaitu (gan nenorādot speciālitāti). Otrkārt, 1997. gada novembrī beidzas 24 LZA korespondētāloceļu 5 gadu [resp., 3 gadu] ievēlējuma termiņš. Sakarā ar to LZA Senāta 1997. g. 21. janvāra sēdē tika ierosināta jauna LZA loceļu ievēlēšanas kārtība [to apstiprināja LZA pilnsapulce 1997. g. februārī]. LZA zinātnu nodalas rakstiski atgādināja visiem korespondētāloceļiem par vienu ievēlējumu termiņu izbeigšanos un pēc korespondētāloceļu iesniegumiem saņemšanas un izvērtēšanas saskaņoja kopējo akadēmiku un korespondētāloceļu vakanču skaitu un profilu rudens vēlēšanām. Balstoties uz šo izvērtējumu un ievērojot zinātnu nodalai priekšlikumus, LZA Senāts 1997. g. 25. martā izsludināja 8 īsteno loceļu: [Fizikas un tehnisko zinātnu nodalā — 3, ķīmijas un bioloģijas zinātnu nodalā — 2, Humanitāro un sociālo zinātnu nodalā — 3], 3 goda loceļu, 6 ārzemju loceļu un 19 korespondētāloceļu vakances [lēmums publicēts «Zinātnes Vēstnesī», Nr. 7, 1997. g., 14. aprīlī un «Latvijas Vēstnesī», Nr. 108/109, 1997. g. 30. aprīlī]. Uz šīm vakancēm dažādu institūtu zinātniskās padomes, LU, LLU, RTU Senāts un vairāki īsteno loceļi izvirza kandidātus, kuru sarakstu akceptēja LZA Senāts š. g. 17. jūnijā; šajā Senātā sēdē tika pieņemts arī lēmums palīelināt jaunievēlamā goda loceļu vakanču skaitu līdz četrām. Tālākai izskatīšanai Senāts akceptēja kandidātus, kuru saraksis publicēts «Zinātnes Vēstnesī», Nr. 14, 1997. g. 8. septembrī un «Latvijas Vēstnesī», Nr. 192, 1997. g. 30. jūlijā. Pēc saraksfa publicēšanas LZA īsteno loceļa kandidāts A. Jemeļjanovs savu kandidātūru š. g. septembrī atsauca.

Visas kandidātūras tika izvērtētas š. g. septembrī—oktobrī notikušajās LZA nodalā sēdēs, atbalstoši reflektantu nozares profīlam. Pēc reflektantu zinātniskajiem ziņojumiem, atbildēm uz jautājumiem un diskusijām notika zinātnu nodalai loceļu aptauja, aizklāti balsojot. Humanitāro un sociālo zinātnu nodala noklausījās tikai nodalas priekšsēdētāja ziņojumus par reflektantiem un

viņu atbildes uz jautājumiem. Šī nodala izvērtēja arī visu LZA goda loceļu un nodalas profīlam atbalstošo ārzemju loceļu kandidātūras un atbalstīja tās, taču viņu gadījumā aizklātā balsošana par kandidātūrām netika veikta. Ķīmijas un bioloģijas zinātnu nodala daudzo kandidātu devuma izvērtēšanai noturēja 3 sēdes.

Aizklātās balsošanas rezultātā Fizikas un tehnisko zinātnu nodala atbalstīja ievēlēšanai par īstenaļiem loceļiem [3 vakances] 4 zinātnieku — Andra Buiķa, Arnolda Mikelsona, Rolanda Rikarda un Kārlī Rocēna kandidātūras [seif un tālāk atbalstītie kandidāti uzskaitīti nodoto balsu krītošā secībā]. Ķīmijas un bioloģijas zinātnu nodala ievēlēšanai par īstenaļiem loceļiem [2 vietas] Valdi Jāni Bērziņu un Valdi Kamparu, Humanitāro un sociālo zinātnu nodala [3 vietas] — 4 kandidātūras: Janīnu Kursīti, Valdi Bērziņu, Kalvi Torgānu un Valentīnu Skujīnu, ievēlēt par korespondētāloceļiem zinātnu nodalas ieteicību: Imanta Bērsonu [fizika], Jāni Vību [mehānika], Andri Krēslīnu [enerģētika], Jāni Rudzīti [mašīnbūve], Arni Treimanu un Grigoriju Veinbergu [ķīmija, 1 vieta], Raftailu Rozenītu, Jāni Gardovski, Alfrēdu Miltinu [medicīna, 3 vietas], Māri Klaviņu [videszinātnes], Edvīnu Bērziņu un Aldi Kārkliņu [laukaimniecība, 2 vietas], Dainas Nītiņu un Jāni Valdmanu [valodniecība, 2 vietas], Viktoru Ivbuli [litefātūrzinātnē], Ilzi Birutu Lozi un Andreju Vasku [arheoloģija, 1 vieta], Raitu Karnīti [ekonomika, 1 vieta], Pārslu Eglīti [demogrāfija, 1 vieta] un Ivanu Vedinu [filozofija un socioloģija]. Tāpat zinātnu nodala atbalstu guva visas izvērtītās ārzemju loceļu kandidātūras.

1997. gada 16. oktobrī noslēgumā sēdi noturēja LZA Jauno loceļu vēlēšanu eksperimentu komisija, kura detalizēti izvērtēja katru kandidātūru [pēc kandidātu iesniegšajiem materiāliem, darbu sarakstiem, recenzētu atsauksmēm, ievērojot arī zinātnu nodala aizklātās balsošanas rezultātus]. Par katru kandidātu referēja atbalstīšas zinātnu nodalas priekšsēdētājs, par goda un ārzemju loceļiem — eksperimentu komisijas priekšsēdētājs. Principā visas izvērtītās kandidātūras tika vērtētas pozitīvi, taču ievērojot samērā lielo konkurenci vairākās nozarēs, tika noteiktas balsof par vakanču skaitam atbalstīšu kandidātūru skaitu. Vērtējot kandidātūrus, tika īemts vērā vispirms viņu zinātniskais un praktiskais devums, attiecīgās nozares aktualitāte un nozīmība Latvijas apstākļiem, po-

fenciālo kandidātu nepieciešamība Zinātnu akadēmijas darbam, kandidātu iespēja reāli iesaistīties LZA darbībā [tās attiecībās, piemēram, uz E. Kupči, kurš ilgstoši strādā ārzemēs]. Diskusijā tika iežīmēti daži zinātnu nodalu darbības meti un arī ieteikumi turpmāko gadu vēlēšanām. Tika izteikts ieteikums 1994., 1995. un 1996. gadā uz trim gadiem ievēlēto LZA korespondētāloceļu pilnvaras ar LZA pilnsapulces lēmumu pagarināt līdz pieciem gadiem, ja š. g. novembra LZA pilnsapulce pieņems attiecīgo Statūtu grozījumu par korespondētāloceļu levēlēšanas termiņu pagarināšanu līdz 5 gadiem.

Aizklāti balsojot, eksperimentu komisija ar balsu vairākumu [vairāk nekā 1/2 balsotajā] atbalstīja Andra Buiķu un Rolanda Rikarda, Valda Kamparu un Valda Jāna Bērziņu, Janīnas Kursītes, Valentīnas Skujīnas un Kalvja Torgāna kandidātūras ievēlēšanai par LZA īstenaļiem loceļiem, Imanta Bērsonu, Jāņa Vības, Andra Krēslīnu, Jāņa Rudzīšu, Arņa Treimānu, Jāņa Gardovsku un Raftailu Rozenīlu, Māri Klaviņu, Imanta Liepas, Edvīnu Bērziņu un Alda Kārkliņu, Dainas Nītiņu un Andreja Veisberga, Viktoru Ivbulu, Ilzes Birutu Lozes, Raftailu Karnīti un Ivana Vedinu kandidātūras ievēlēšanai par korespondētāloceļiem. Dažos gadījumos nodoto balsu skaits sadalījās un neviens no izvērtītajām kandidātūrām neguva vairāk par 1/2 balsu [1 akadēmīka vakance Fizikas un tehnisko zinātnu nodalā, 1 korespondētāloceļa vakance medicīnā un korespondētāloceļa vakance demogrāfijā].

Par LZA goda loceļiem ieteica ievēlēt kordirigētu profesoru Jāni Dūmiņu, dzējnieku Māri Čaklo, aktrisi Elzu Radziņu un žurnālistu Oskaru Gertu. Vienbalsīgu komisijas loceļu atbalstu guva visas 6 ārzemju loceļu kandidātūras — Tils fon Egidi [Vācija, fizika], Māris Hartmanis [Zviedrija, molekulārbioloģija], Meinharda Klāsens [Vācija, medicīna], Ernsts Neizvesnijs [ASV, māksla], Juris Renīks [ASV, politoloģija], Aivars Strēlis [Krievija, medicīna].

Visu zinātnu nodalu aptauju un LZA eksperimentu komisijas balsošanas rezultāti izskatīti LZA Senāta š. g. 21. oktobra sēdē.

LZA īstenaļais loceklis
JĀNIS STRADĪNS,
LZA eksperimentu komisijas priekšsēdētājs

Latvijas Zinātnu akadēmija

— Valmierā

Kā jau ziņojām, š. g. 4. oktobrī Valmierā notika Latvijas Zinātnu akadēmijas, Valmieras rajona padomes un Valmieras pilsētas padomes organizētā kopsēde «Akadēmīka Jāņa Endzelīna radošais devums», kas bija «Lefonikas» sērijas piecpadsmitā sēde. Kaut arī mūsu valodniecības spīdēja 125. dzimšanas diena tiks atzīmēta nākamā gada 22. februārī, ir apsveicama mūsu «lefonikus» iecere tuvoties šim izcilajam datumam pakāpeniski, ar dzīju cieņu un mīlestību atklājot gan Jāņa Endzelīna bagātīgo zinātnisko devumu, gan pakavējoties pie šīs lielās un traģiskās personības dzīves momentiem. Celts un pelts, slavēts un nievēts. Vai vēl kuriozāk var būt! Aizliegums strādāt universitātē [Latvijas Valsts universitātē], apvainojumi partijas presē un no tribīnēm. Un... augstākais padomju apbalvojums Ļeņina ordenis. Kā saka, miri var no smiekliem, ja tas nebūtu tik traģisks. Bet tāds jau bija tas laiks, reizē traģisks un komisks. Par to var izlasīt J. Stradiņa sagatavotajā referātā «Jānis Endzelīns un mūsu Zinātnu akadēmiju» [«Latvijas Vēstnesī», 1997. g. 8. X.], kas diemžēl autora sliņības dēļ kopsēdē netika nolasīts [referātu «Jānis Endzelīns un latviešu valodas vēsture» LZA goda loceklis K. Karulis Valmieras braucējiem bija iedevējis līdz un lūdzis nolasīt]. Par Jāni Endzelīnu kā latviešu valodas kopēju pastāstīja LZA kor. loc. D. Nītiņa, par faktu un ētikas lomu Endzelīna sprēdumos, par to, kā viņš izprata infelīcenci, goda prātu, korektumu polēmikā un pat sievišķību, atmiņas dalījās Endzelīna bijusī kolēge Dr. philol. R. Grīšle, savu runu nobeidojot ar atzinu, ka Endzelīna uzvārdam blakus nobāl un šķiet lieki visi tituli. Savā studentu gadu atmiņās un vēlākajā kopīgā darbībā Latviešu valodas un literatūras institūtā gremējās Dr. philol. M. Stengrēvica. Par garajām sarunām vasarās Kokneses Nākās. «Tad es īsti izjuju, cik joti daudz profesorā bija tiri cilvēciska siltuma, cik joti viņš ilgojās pēc cilvēciskas draudzības. Un cik lielu draudzībus viņš sniedza man, foreiz vēl, jāsaka, pilnīgi absolūtai iesācējai valodniecībā». Profesora dzīves saule jau tuvojās norietam. Bet par to, kur tā uzlēca, sēdes dalībnieki varēja pārliecināties, apmeklējot Kauguru Mičkēniem, gan pirms tam nopriecājusies par Valmieras puses saimniecisko rošību un neiznīdējamo «nezāļi» — kultūru, par ko pastāstīja rajona priekšsēdētājs V. Skujīns un rajona Valsts kultūras inspektore A. Āpine.

Tātad — uz Kauguru Mičkēniem, kur strādīgā un dievticīgā latviešu zemnieka Mārča ģimenē piedzima trīs braši dēli — Hermanis [1867], Jānis [1873] un Augusts [1879]. Latviskojoit uzvārdu, Hermanis un viņa pēcteči uz visiem laikiem kļuva par Enzelīniem, bet Jānis — par Endzelīnu. Hermanis kā vecākais dēls pārņēma saimniecību, kura pirmskara Latvijā tāpēc arī tās paraugsaimniecību, jo Hermanis, būdams lauksaimniecības zinībās autodidaktis, lielu vērību pievērsa latviešu lauksaimnieciskajai izglītošanai, dibinot lauksaimniecības biedrības, rīkojot izstādes un izdodot žurnālus. Kopš viņš saimniecību 1925. gadā nodeva dēļa, diplomēta lauksaimnieka Olģerta rokās, sev paturot mežu, Hermana Enzelīna darbīja saistījās tākai ar latviešu lauksaimnieku organizēšanu un izglītošanu, nepametot novārīt arī sirdīj tā tuvo sava novada vēstures izzināšanu, leksikot mītiskā Beverīnas pilskalna meklējumus [viņš bija Tālavas senaunes pētīšanas biedrības dibinātājs]. Pēc Cēsu muzeju apvienības speciālista T. Pumpruriņa domām, ja Hermanis nebūtu jāpilda vecākā dēla pienākumi un uz Tērbatas universitāti būtu devies ne

vien Jānis, bet viņi abi, tad arī Hermana Enzelīna vārds šodien skanētu tikpat pilnīgā, kā Jāņa Endzelīna vārds. Mičkēnos sēdes dalībniekus sagaidīja Hermana Enzelīpa mazmeita Olīta Šmite ar dzīvesbledru Žani Šmitu, un varēja tikai pabrīnieties par fām pārvērtībām, kas dažu gadu laikā atkal pacēlušas skaisto, 1935. gadā būvēto māju no vienas dienas saimnieku vandalisma. To it sevišķi prāta novērtētie tie, kuri kādreiz Mičkēnos bija iegriezušies, lai noliktu ziedus pie Jānim Endzelīnam un viņa brālēnam, literatūras un mākslas kritikām un publicistam Jānim Asaram noliktā lielā piemiņas akmeņa [uz tā nebija viefas Hermana Enzelīpa un Jāņa Asara jaunākā brāja, pazīstama jūrnieka, pretalkoha kustības darbinieka un tulkotāja Hermana Asara vārdiem. Viens, kā zināms, «budzis» un Ulmaņa draugs, otrs 1940. gadā deportēts uz Krieviju]. Mājas foreizējie iedzīvotāji ne tikai nezināja par tādu valodnieku Jāni Endzelīnu, viņi nezināja arī tādu latviešu valodu.

Ollas kundze, kura ar vīru pārcēlusiies uz pastāvīgu dzīvi Mičkēnos no Kanādas, viesus gaidot bija atsevišķā telpā iekārtojusi dokumentus un publikācijas par Enzelīnu un Endzelīnu. Tie varētu būt pirmie aizmetīni muzejam vai piemiņas istabai. Žēl, ka nav saglabājusies neviens oriģināla tā laika mēbele, jo saimniecība 1940. gadā tika nacionālizēta «kā stāv», ar visu iedzīvi, iopiem, mašīnām, aizliezot Enzelīnu ģimenei pat rādīties Valmieras tuvumā. No vienas puses, tas viņus paglābā no pirmā deportāciju viņa, bet no otras — pilnībā iznīcināja visu, kas šodien varētu atgādināt par to, kā Mičkēnos dzīvoja patriarhs Hermanis Enzelīns ar dēla ģimeni, kurā auga četri sprigani bērni. Ollas kundze labprāt vēl griebūt uzmet aci lieļajai ozolkoka bufelei. Gan jau kaut kur tuvākos vai tālākos kaimīnos tā ir atrodama...

Tomēr teikt, ka nekas no tā laika nav saglabājies, būtu melots. Galvenais ir — pati māja, tik labi ceļa, ka pat 50 gadu laikā nav nodzīvota. Tiesa, ofrāja stāvā guļamistabās bija jāmaina grīdas, šur tur jāaizvēz kāda plāsa, bet arī šodien var aplūkot Ollas mātes lepnumu — lieļo un tam laikam joti moderno virtuvi. Ar aukstajiem skapīem, lieļo plīti, kurā tolaik bija ievietotas caurules, lai sasildītu ūdeni ne tikai viriņves darbībā, bet arī otrā stāvā vannas istabai. Šobrīd Ollas kundze ēdienu gaļavošanai gan vairāk izmanto gāzi un elektrību, bet lieļo plīti drēgnajās rudens dienās lekuriņa silumam un omulībai. Un vēl — ābolu žāvēšanai. Jo, kad vectēva un tēva stādītās ābeles sāka bīrdināt ābolu lietu, bija jādomā, ko arī tās iestākt, un Ollas kundze atcerējās, kā viņas māsa Kanādā mācīja mājturības kursos — āboliem izdur serdi, nomizo, sagriež plānos ripuļos un žāvē. Iznāk gandrīz vai ābolu čipši, pie tam joti izskatīgi un garšīgi. Žānis vīrs plīts ierīko sietu, Ollas darbojas ar nazi un sīpolu griežamo [no tā fasapsītētais pirksts], un nu jau maiss pilns ar «vasarājiem» vien. Mācīties, saimnieces!

Aizbraucot no Mičkēniem, bija jādomā par Ollas kundzes stāsītājiem 1944. gada rudens notikumiem — foreiz Enzelīni ar trim pajūgiem no Mičkēniem [tos izdevās atgūt tikai 1943. gadā] devās bēgļu gaitās. Hermanam Enzelīnam tolaik bija 77 gadi. Runājot par to, ka Jānis Endzelīns nedevās trīmdā kopā ar vairumu savu kolēgu valodnieku, bieži vien mēdz teikt — tolaik profesoram jau bija 71. Kas būtu noticis, ja būtu aiz-

braucis arī Jānis Endzelīns? Vai šodien ar tādu švunku mēs postos viņa 125 gadu atcerei? Vai būtu Jāņa Endzelīna vārdbalva Latvijas Zinātnu akadēmijā? Bet tā jau ir tēma «kā būtu, ja būtu».

«Latvijas Vēstnesīs» ilgstoši publicēja Hermana Enzelīnu un Kārļa Ulmaņa saraksti, kura brīnumainā kārtā bija saglabājusies pie Enzelīnu kaimiņiem. Arī man šobrīd ir pieejams kāds unikāls rokraksts — pazīstamā latviešu skolotāja un sabiedriskā darbinieka Kārļa Dēķena 1934. gadā Centrālcietumā rakstītās afīnijas [K. Dēķens bija sociāldemokrāts]. Sameklēju melnajā kladē to vietu, kur rakstīts par 1905. gadu Valmierā [tur Dēķens tobrīd strādāja par skolotāju] un kur pieminēti abi kungi.

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Pielikums
LZP ZSKK 1997. gada 25. septembra
lēmumam

LZP STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSEJUMS 1997. GĀDĀ 9. pielikums]

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums, Ls pieprasītais/plešķirts
1. Dalības maksa starptautiskās organizācijās			
1.	RTU Biomateriālu ZP laboratorija	Biedra maksa «Europen Waste Club». I. Rozenstrauha	95 atteikt
2.	Latvijas Universitāte	Biedru maksa Starptautiskajā izglītības sasniegumu no- vērtēšanas asociācijā. A. Kangro	2200 USD atteikt nepieciešama papildus informācija par lieförību
2. Starptautisko konferēnu organizēšana			
1.	Latvijas Tehnoloģiskais centrs	Starptautiska konference «Augstākā izglītība, pētniecība, rūpniecība Eiropas valstīs, kurās notiek pārmaiņas» (05.—07.10.97., Jūrmala—Rīga). U. Viesfurs	1030 900
2.	RTU KTF Silikātu materiālu institūts	Klaustāles Tehniskās universitātes (Vācija) profesora G. Frischata lekcija 23.09.97., RTU KTF. U. Sedmalis	100 100
3.	LU Bioloģijas institūts	Starptautiska konference «Populāciju ģenētikas un zoologisko pētījumu tradīcijas Latvijā» (02.—03.12.97., Rīga). I. Rašals	400 200
4.	Latvijas Universitāte	Starptautiska zinātniska konference «Zenta Maurīja, Eiropa, Latvija: kultūru dialogs» (11.12.97., Rīga). A. Cimdiņa	400 300
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs			
1.	RTU Polimēru materiālu institūts	IUPAC konference (25.—28.08.97., Slovākija). A. Viķsne	340 USD 160
2.	RTU Mašīzinžinieru fakultāte	2nd International Conference on Mechanical Engineering MECHANICS '97 (23.—25.09.97., Lietuva). I. Klemenoks	120 USD 70
3.	RTU Būvniecības fakultāte	Somijas Betona savienības organizēts starptautisks simpozījs «Prefabrication — Facing the New Century» (01.—03.10.97., Somija). V. Lapsa	2800 FIM 300
4.	Latvijas Kardioloģijas institūts	Eiropas Angioloģijas savienības 11. konference (23.—26.10.97., Itālija). I. Kukulis	500 USD 295
5.	RTU Lietuško datorsistēmu institūts	Starptautiska konference «European Simulation Symp.» (19.—23.10.97., Vācija). U. Sukovskis	435 USD 255
6.	Rīgas Tehniskā universitāte	Starptautiskā zinātniskā LATEUM konference (17.—20.09.97., Krievija). D. Rumpīte	75 75
7.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.97., Polija). S. Černovs	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
8.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.97., Polija). L. Trinklere	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
9.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiska konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.10.97., Polija). I. Tāle	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
10.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiska konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.10.97., Polija). M. Sprīngis	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
11.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiska konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.09.97., Polija). P. Kūlis	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
12.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiska konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.09.97., Polija). V. Zīraps	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
13.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.10.97., Polija). V. Pankrātovs	180 USD 150
14.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Luminiscences detektori un jonizējošās radiācijas pārveidotāji» (06.—10.10.97., Polija). D. Millers	300 USD 140 (samazināts finansējums — 8 cilv. no CFI)
15.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Nitridu pusvadītāji» (25.—31.10.97., Japāne). L. Trinklere	250 195
16.	RTU Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultāte	IFAC simpozījs «Uz cilvēka prasmi balstītas automātiskas sistēmas — vienota organizācija un tehnoloģijas projektēšana» (17.—19.09.97., Slovēnija). M. Kirikova	250 USD 150
17.	LU Cietvieu fizikas institūts	Starptautiska konference «Bragg Grafting, Photosensitivity, and Poling in Glass Fibers and Waveguides» (26.—28.10.97., ASV). A. Truhins	470 USD 275
18.	LU Cietvieu fizikas institūts	Konference «Bragg Gratings, Photosensitivity, and Poling in Glass Fibers and Waveguides: Applications and Fundamentals» (26.—28.10.97., ASV). L. Skuja	470 USD 275
19.	LU Fizikas institūts	III Starptautiskā konference «Transfer Phenomena in Magnetohydrodynamic & Electroconducting Flows» (22.—26.09.07., Francija). I. Bucenieks	2400 FF 240
20.	LU Fizikas institūts	III Starptautiskā konference «Transfer Phenomena in Magnetohydrodynamic & Electroconducting Flows» (22.—26.09.97., Francija). E. Platacis	2400 FF 240
21.	Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	42nd International Congress of the European Tissue Culture Society (10.—17.10.97., Vācija). J. Ērenpreisa	300 DEM 100
22.	LV Lopkopības un veterinārijas zinātniskās pētniecības institūts «Sigra»	Baltijas valstu V Putnkopības konference (09.—11.10.97., Igaunija). A. Jemeljanovs, A. Erle, V. Krastiņa, I. Vičiņa, J. Nudiens, V. Mozgis	228 (6 cilv.) 228 (6 cilv.)
23.	Neorganiskās ķīmijas institūts	Starptautiska konference «Novel processes and materials in powder metallurgy» (25.—28.11.97., Ukraina). I. Zālīte	210 USD 125
24.	Latvijas Vēstures institūts	Cilvēka paleontoloģijas studiju un cilvēka biologu asociāciju kongresi (28.06.—04.07.98., Dienvidāfrika). I. Loze	360 USD 210
25.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	Copernicus CIPA-CT94-0120 noslēguma konference (27.—28.11.97., Nīderlande). L. Skudra	200 NLG 60

Turpinājums 4. lpp.

ČEHIJAS ZINĀTNU AKADĒMIJA

1992. gadā jaunās Čehijas Republikas parlaments pieņema likumu par Čehijas Zinātnu akadēmijas (CZA) dibināšanu (laikā no 1952. līdz 1989. gadam pastāvēja Čehoslovakijs ZA). Dibinot jauno Akadēmiju, netika noliegs viss iepriekšējā sistēmā paveiktais, bet gan saglabāts viss lieforīgais no iepriekšējās institūcijas. Tās adrese Prāgā ir tāda pati un tā aizņem kādreizējo 1858.—1861. gadā neorenesances stilā celto Bohēmijas Krājbankas ēku gandrīz pie pašas Vltavas upes.

Čehijas ZA pašreiz apvieno 59 ārpus universitātēm esošos pētnieciskos institūtus ar 6500 strādājošiem, no kuriem pusei ir zinātniski grādi. Tagadējās CZA sastāvā nav individuālu akadēmijas locekļu, kas būtu ievelēti no vadošo valsts zinātnieku vidus.

Izcilākos Čehijas zinātniekus apvieno Čehijas Zinātniskā biedrība (the Czech Learned Society), kura dibināta 1994. gadā un kura turpina Karaliskās Bohēmijas Zinātniskās biedrības (dibināta 1784. gadā) un Bohēmijas Mākslas un zinātnu akadēmijas (dibināta 1891. gadā) tradīcijas.

CZA darbībai nepieciešams finansējums tiek saņemts no valsts budžeta. 1996. gadā tā saņēma no valsts 1643 miljonus Kč (aptuveni 29 miljonus latu). Šī summa tiek sadalīta starp institūtiem atkarībā no zinātnisko pētījumu rezultātu novērtējuma. CZA ir arī savā Granu aģentūra, lai atbalstītu nelielus projekti un jaunos zinātnieku. Tajā pieteikums var iesniegt visas Čehijas zinātnieki, ne tikai Akadēmijas sistēmā nodarbinātie. Papildus tam institūtu zinātnieki var piefekt savus projektus grantu aģentūrā.

CZA demokrātiski vēlētās struktūras — Akadēmijas Asambleja, Uzraudzības Komiteja, un Akadēmijas Padome koordinē iepriekšminēto institūtu darbību un veic kopīgas administratīvās funkcijas. Galvenais lēmējorgāns ir Akadēmijas Asambleja, kuras sastāvā divas trešdaļas locekļu ir institūtu pārstāvji, bet pārējie — universitātu zinātnieki, valdības pārstāvji un izcili sabiedriski darbinieki.

ČZA lielu vērību velta starptautiskajai sadarbībai kā zinātniskās pētniecības integrālai sastāvdaijai.

Pie CZA Padomes darbojas vairākas komitejas ar padomdevēja tiesībām un to vidū arī Starptautisko lietu padome, kuras prezidents ietilpst Akadēmijas Padomē. Ikdienas darbu veic Starptautisko lietu padomes sekretārs, kurā nodarbināti 10 cilvēki un kura darbības laukā ietilpst visu no starptautiskajiem akademiskajiem un starpvaldību zinātniskās sadarbības līgiem izriešošo saistību izpildei.

* Uz 1996. gadu CZA bija parakstījusi 56 divpusējus sadarbības līgius ar 33 valstīm, turklāt akadēmija finansiāli garantē to izpildi. So 56 līgi mu vidū ir arī Latvijas ZA un Čehijas ZA 1994. gadā parakstītās zinātniskās sadarbības līgi, kurš paredz arī ikgadēju zinātnieku apmaiņas kvotu — 8 nedēļas gadā. CZA kopējā gada budžetā, ko tā saņem no valsts, ir paredzēts atsevišķs finansējums iepriekšminēto līgi mu izpildei. Čehijas zinātnieki joti labprāt izmanto tās iespējas, kādas piedāvā šie līgi, un parasti pieteikumi skaits divas reizes pārsniedz iespējamo apmaiņas vizuālu apjomu. Tādēļ katrā gada nogalē pieteikumu izvērtēšanā nopietnu darbu veic pie kafra no deviņām zinātnu sekcijām izveidotās vērtēšanas komisijas, kurās pārstāvēti visi atiecīgie institūti. Jāatzīmē, ka konkrētam čehu zinātniekam iekļaušana apmaiņas līgumā nozīmē arī to, ka 50% ceļa izdevumi tiks segti no akadēmijas līdzekļiem.

* Čehijas valdība ir uzticējusi CZA nodrošināt sadarbību ar starptautiskām valstiskām un nevalstiskām organizācijām kā, piemēram, UNESCO (un programma MAB), ASV Nacionālais Zinātnes fonds, CERN — Daļīnu fizikas Eiropas laboratorija Ženēvā, UNESCO Starptautiskais Teorētiskās fizikas centrs Triestā, Čehu vēstures institūts Romā, u.tml.

* CZA pārstāv Čehijas Republiku tādās starptautiskās zinātniskās organizācijās, kā ICSU, UAI (Union Académique Internationale) u.c. CZA, būdama Starptautiskā Zinātnisko biedrību padomes (ICSU) jumtorganizācijas locekļi, vienlaikus ir atbildīga un koordinē 35 nacionālo zinātnisko komiteju darbību Čehijas Republikā. Sekojoši arī visi biedru naudu maksājumi tiek paredzēti kopējā akadēmijas budžetā.

* CZA sniedz atbalstu un koordinē tās institūtu un pētnieku grupu dalību dažādās Eiropas Savienības programmās (TEMPUS, PECHO, COST, Copernicus, INCO u.c.), kā arī sadarbojas ar NATO zinātnisko komiteju.

Bez tam Čehijas Zinātnu akadēmija ik gadu subsidē 53 Čehijas zinātniskā biedrību starptautisko darbību un organizē ap 60 starptautiskas zinātniskas konferences vai simpozijus.

A. DRAVENIECE

LATVIJAS UNIVERSITĀTES FIZIKAS INSTITŪTS

izsludina konkursu uz institūta direktora vietu

Personai, kas vēlas piedalīties konkursā, jāiesniedz LU Fizikas institūta Personāla daļā (Salaspils, Miera ielā 32, tālr. 2944700) «Nolikumā par vēlēšanām administratīvajos amatos Latvijas Universitātē» noteiktie dokumenti:

- LU rektoram adresēts pieteikums par piedalīšanos konkursā;
- dokumentu noraksti, kas apliecinā zinātniskos grādus;
- dzīves un darba vietas apraksts (Curriculum vitae);
- publicēto darbu saraksts;
- institūta darbības programma;
- citi dokumenti, ko pretendents vēlas pievienot pieteikumam, lai pilnīgāk raksturotu savu kvalifikāciju.

Dokumentu iesniegšanas termiņš — viens mēnesis no sludinājuma publicēšanas dienas.

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Turpinājums no 3. lpp.

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums pieprasītais Ls	Finansējums piešķirtais Ls
26.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	Copernicus CIPA-CT94-0120 noslēguma konference (27.—28.11.97., Nīderlande). L. Dukaljska	200 Dfl	60
27.	RTU Būvniecības fakultāte	Starptautiskais kongress «Joint Nordic Conference on Powder Technology» (26.—27.11.97., Somija). V. Mironovs	1600 FIM	180
28.	RTU Automātikas un skaitļošanas tehnikas fakultāte	9. Eiropas modelēšanas simpozijs un izstāde — konference «Simulation in Industry» ESS '97 (19.—23.10.97., Vācija). J. Rekners	800 DEM	270
29.	RTU Biomateriālu ZP laboratorija	I Starptautiskais «European Waste Forum» (16.—17.11.97., Beļģija). I. Rozenstrauha	8000 BEF	135

4. Starptautiskā sadarbība

1. LU Biomedicīnas pētījumu un studijs centrs	Zviedrijas un Latvijas kopprojekts «Stable isotope labelling and expression of ENA-78». P. Pumpēns	1200	600 (daļējs finansējums)
2. Ventspils Starptautiskais Radioastronomijas centrs	Sadarbības projekts ar Zviedrijas Karalisko Zinātņu akadēmiju «Ventspils 32 m antenas rekonstrukcija izmantošanai radioastronomijā un radiointerferometrijā». E. Bervalds	5000	2400 (2. daļa no piešķirtā 3000 Ls finansējuma)
3. LZA Fizikāls enerģētikas institūts	Sadarbība ar Londonas South Bank Universitāti un Mānchesteras Universitāti. I. Muzikante	336 USD	200
4. Literatūras, folkloras un mākslas institūts	Grāmatas «Māksla Baltijā ap 1900 gadu» rakstu sagātovošana un izdošana. E. Grosmane	1650	550
5. Latvijas Zinātņu akadēmija	Starptautiskās sadarbības ar Zviedriju, konference «Pārāk daudz izmaiņu, pārāk maz analītisku izvērtējumu» (08.11.—10.11.97., Rīga). T. Millers	200	200

Latvijas Zinātņu akadēmija...

Turpinājums no 2. lpp

Liekas, ka Valmierā šis brīvības laiks noritējis tā, ka nevienam nebūtu it kā nekā kur piekerties. Ari Valmieras policija tādos iestekas. Aprīķa priekšnieks Ignatjevs ir atvainojumā, viņa vietu izpilda vecākais pārlīdzīgais Gutceits. Bet pilsētas galvam Vilhelmsam citādas domas. Kad sākas reakcija, viņš atrad, ka ari Valmierā dumpiba gājusi pārāk tālu un ka galvenie vāniņieki ir Tenis Ulmanis* un Kārlis Dēkens. Viņš raksta gubernatoram, kādas sapulces tie rīkojuši, un prasa, lai tos bargi soditu. Kad uz rakstu drīzi nenāk atbildē, viņš telegrafē, lai šos abus nošaujot. Tad no gubernatora nāk depeša aprīķa priekšniekam: «Немедленно арестовать Декена и Улмана».

Skolās mācība priekš Ziemassvētkiem beigusies. Antons atbraucis, lai aizvestu Pēteri uz māju. Te ierodas policija, aizsauc Pēteri uz policijas namu un vairs vajā nelaiž. Dēkens un Ulmanis jāārestē. Gutceits panem Pēteri un nevis Kārli Dēkenu, panem Kārli un nevis Teni Ulmani un abus aizsūta uz Pliskavas cietumu. Kārlim Dēkenam un Tenim Ulmanim varētu draudēt bargs sods, Pēterim Dēkenam un Kārlim Ulmanim nekas nopietns nedraud. Es eju Gutceitam prasīt, kāpēc mans brālis arestēts, un viņš atbild: «To zinu es un zina Jūsu brālis, bet Jums tas nav jāzina». Vakarā abus noziedzniekus cietumsargi aizved uz staciju. Mēs ar Antonu un Greste ejam līdz un noskatāmies, kā viņus iestēdina vagonā.

No Mičkēniem sēdes dalībnieki tālāk devās uz Mūrmuižu, kur tieši tajā dienā tika uzsākta Mūrmuižas tautas universitātes 10. sezoņa un kur LZA īstenaīs locekļi S. Cimermanis noslēja referātu «Jānis Endzelīns un latviešu efniskās vēstures jautājumi».

Ar dokumentālo filmu fragmentiem par Zentu Mauriņu, ar Valda Janča lejūtīgi spēlētajām Zentas Mauriņas lemlītajām melodijām un filozofes un rakstnieces piemiņas istabas apskatīšanu beidzās šī bagātā un skaistā diena, kuras izskanā bija padomāts arī par atpakaļceju, kas gaidīja ciemiņus, tādēļ Mūrmuižas apkarīnes apskate, kas nebija lespējama agrās krēslas un nepārrukturātā lietus dēļ, tikai aizstāta ar uzmundrinošu tējas vai kafijas malku un garšīgiem konditorijas izstrādājumiem, iebāzot prombraucējēm kabačā vēl pa sulīgam pašmāju ābolam.

* Tenis Ulmanis, skolotājs, aktīvs 1905. gada nozīmīmu dalībnieks.

Z. KIPERE

RTU — 135

«Mēs visi esam nākuši no bērnības». Pārfrazējot var teikt, ka lieļa mūsu zinātnieku daļa ir nākusi no Rīgas Tehniskās universitātes (ar lepriekšējo nosaukumu Rīgas Politehniskais institūts), tādēļ RTU fās 135. jubilejā bija daudz līdzjutēju. Vidēji apajā jubileja tika atzīmēta 14. un 15. oktobrī, gan acfercēles vēsturi, gan godinot bijušos rektorus viņu atdusas vietās, gan rikšojot pa Kipsalu RTU Sporta kluba organizētajā masu skrējienā un peldot stafeti RTU peldbaseinā, gan saņemot apsteikumus un uzķlausot promenēto personu uzrunas svīnīgajā sēdē, kas notika jaunajā RTU Starptautiskajā izstāžu centrā Kipsalā.

RTU rektora, LZA īstenaīs locekļa Egona Lavendeļa runu svīnīgajā sēdē, kas ataino universitātes ceju no pagātnes uz nākotni un Latvijas efniskās inteliģences, protams, arī zinātnieku, sagatavošanas jauno modeli, publicēsim nākamajā «Zinātnes Vēstneša» numurā.

BALTIJAS REGIONA ENERĢĒTIKAS PROBLĒMAS RĪGĀ

No š. g. 17. līdz 19. septembrim Rīgā notika Pasauļes enerģētikas padomes organizētais Baltijas reģiona valstu forums «Enerģijas stratēģija Baltijas valstīs: no atbalsta līdz biznesam». Pasākumā piedalījās ap 200 dalībnieku no 17 valstīm. Darbs notika septiņas sesijās, katra no tām bija veltīta kādai svarīgai enerģētikas jomai vai problēmai. Tika apspriests enerģētikas nozares stāvoklis Baltijas valstīs, diskutēts par tā iespējamo attīstību tuvākā un tālākā nākošnē visā Baltijas reģionā. Referenti aplūkoja dažādus iespējamos modeļus Latvijas, Lietuvas un Igaunijas energosaimniecību integrācijai kopīgā Eiropas Ziemeļu reģiona sistēmā. Tika aptvertas visas enerģētikas jomas — gan elektroenerģētika, gan naftas un gāzes saimniecība. Svarīga vieta foruma gaitā bija jautājumiem par energoefektivitāti, tās rezultātiem un investīciju iespējām Baltijas valstu energosistēmās.

Pasākuma organizatori bija padomājuši ne tikai par foruma dalībnieku sekਮu un pilnvērtīgu darbu, bet arī par interesantu un saturīgu atpūtu. 17. septembra vakarā dalībnieki pulcējās Rundāles pilī. Pēc pils apskates viņiem bija iespējams noklausīties brīnišķīgu kļaviņu mūzikas koncertu vairāku starptautisku konkursu laureātes polo pianistes Joannas Mihnas (Michna) izpildījumā. Kaut arī instruments, uz kura pianiste spēleja Šopēna, Mocarta un citu slavenu komponisti skāndarbus, bija joti vecs un līdz ar to — ne visai teicamā tehniskā stāvoklī, tas tomēr nemazināja pianistes izcielo muzikālo sniegumu. Konferences vakariņas noslēdzās ar krāšņu uguņošanu pils pagalmā.

Forumu noslēguma dienā — 19. septembrī dalībniekiem bija iespējams apmeklēt dažus Baltijas valstu nozīmīgākos energosaimniecības objektus. Tika organizēti izbraukumi uz Īnčukalna gāzes krāfuvi un Daugavas hidroelektrostacijām, kā arī uz Igaunijas AES Lietuvā un Narvu Igaunijā.

Dr. phys. GUNTA ŠLIHTA

DISERTĀCIJAS AIZSTĀVĒŠANA

1997. gada 25. novembrī plkst. 14.00 Literatūras, folkloras un mākslas institūta Habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē Akadēmijas laukumā 1, 2. stāva zālē

INGRIDA DAUKSTE-SILASPROGE
aizstāvēs disertāciju «Latviešu literārā dzīve bēgļu gados Vācijā (1944—1950)» filoloģijas doktora grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. habil. philol., LZA Goda loc. S. Viese, Dr. philol. D. Lüse, Dr. philol. V. Vecgrāvis.

Ar promocijas darbu var iepazīties Akadēmijas laukumā 1, 13. stāva 15. istabā.

* * *

1997. gada 1. decembrī plkst. 14.30 Mašīnbūves un mašīnzinību habilitācijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Kaļķu ielā 1, 219. auditorijā

OSKARS ONŽEVIS

aizstāvēs disertāciju par tematu «Mehānisku svārstību sistēmu optimizācija un identifikācijas aprēķinu automatizācija» inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. h. inž., prof. Jānis Vība, Dr. h. inž., prof. Ramūtis Bansevičius, Dr. h. inž., prof. Leonards Rastrigins.

Ar promocijas darbu var iepazīties RTU Zinātniskajā bibliotēkā, Kaļķu ielā 1a.

JAUNĀKĀS GRĀMATAS

LATVIJAS AKADEMISKĀJĀ BIBLIOTEKĀ

01.09.97.

1. Paddock, B. T. Graphics for the desktop publisher. — New York, 1993.
2. The information technology revolution. — Cambridge, 1985.
3. Hergert, D. Microsoft QuickBASIC. — Washington, 1988.
4. King, G. J. Economic policies in occupied Latvia. — Tacoma, 1965.
5. Vene — eesti sonaraamat. — Tallinn, 1988.
6. The new world family encyclopedia. — New York, 1955.
7. Taryba. — Vilnius, 1981.
8. Tallinn. Toompea linnus ja loss. — Tallinn, 1989.
9. Stine, G. H. The space enterprise. — New York, 1990.
10. Richardson, J. Knowledge-based systems for general reference work. — San Diego, 1995.
11. Venedig. — Köln, 1996.
12. Williams, R. America's Northwest coast. — Amsterdam, 1977.
13. Feibleman, P. The bayous of Louisiana. — Amsterdam, 1978.
14. Nicolson, N. The Himalayas. — Amsterdam, 1975.
15. Swift, J. The Sahara. — Amsterdam, 1975.
16. Walker, B. The Rocky mountains. — Amsterdam, 1974.
17. Laevastu, T. Marine climate, weather and fisheries. — Oxford, 1993.
18. Stewart, R. Labrador. — Amsterdam, 1977.
19. Wood, P. Caribbean Isles. — Amsterdam, 1976.
20. Bly, R. Iron John. — Reading, 1990.
21. Djerassi, C. Steroids made it possible. — Washington, 1990.
22. Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften. Jahrbuch, 1995. — Berlin, 1996.
23. Michel Briefmarken Katalog, 1959. — Berlin, 1958.
24. Moster, M. Living with cancer. — London, 1979.
25. Hodder, I. The present past. — London, 1982.
26. Lossowski, P. Dyplomacja drugiej Rzeczypospolitej. — Warszawa, 1992.
27. Friedman, M. Capitalism and freedom. — Chicago, 1982.
28. Lippman, S. C++ primer. — Reading, 1993.
29. Salmon, W. Structures and abstractions. — Homewood, 1991.
30. Polski esej. — Krakow, 1991.
31. Die Schweiz. — Zürich, 1992.
32. Documents on British foreign policy. — London, 1981.
33. Meet united Germany. — Frankfurt a. M., 1991.
34. Fieldorf, M. General «NIL» August Emil Fieldorf. — Warszawa, 1993.
35. Polonia in Europe. — Poznan, 1992.
36. Sir William Siemens — a man of vision. — Berlin, 1993.
37. Bioprozesstechnik. — Stuttgart, 1991.
38. Sharansky, N. Fear no evil. — New York, 1988.
39. Basurto, J. La clase obrera en la historia de Mexico. — Mexico, 1983.
40. Bazanska, T. Warunki bytu rodzin z malymi dziećmi. — Warszawa, 1991.
41. Davis, R. Principles of chemistry. — Philadelphia, 1984.
42. Breul, K. Cassell's German and English dictionary. — London, 1947.
43. Bee, H. The developing child. — Cambridge, 1989.
44. Mujica, B. Texto y vida. — Fort Worth, 1992.
45. Schram, S. Mao Tse-tung. — Harmondsworth, 1967.

Š. g. 3. decembrī plkst. 14.15 LU Bioloģijas nozares habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Kronvalda bulv. 4, 5. auditorijā

VALDIS GĪRTS BALODIS

azstāvēs habilitācijas darbu habilitētā bioloģijas doktora grāda iegūšanai par tematu: «Bioindikācijas metodes Latvijas sauszemes vides kvalitātes novērtēšanai».

Recenzenti: Dr. h. biol. R. Kondratovičs, Dr. h. biol. J. Aivars, Dr. h. kīm. J. Hrols.

Ar habilitācijas darbu var iepazīties LU bibliotēkā Kalpaka bulv. 4 un Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā.

* * *

Š. g. 22. decembrī plkst. 10.00 LU Fizikas institūta habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēdē (Salaspilī, Miera ielā 32)

JĀNIS VIRBULIS

aizstāvēs promocijas darbu par tematu «Fāzu robežu un kausējuma plūsmas matemātiskā modelēšana silīcija monokristālu audzēšanā ar zonas kausēšanas metodē» fizikas doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. hab. phys. E. Blums (LU Fizikas institū